

ГОЛАС РАДЗІМЫ

ВЫДАЕЦЦА 3 1955 ГОДА ●

● NO. 47 (3455) ●

● ЧАЦВЕР, 24 СНЕЖНЯ, 2015

ШТОТЫДНЁВІК “ГОЛАС РАДЗІМЫ” МОЖНА ЧЫТАЦЬ У ІНТЭРНЭЦЕ: WWW.GOLAS.BY

**Словы
родныя,
што душы
саграваюць**
Стар. 2

**Палітык. Дыпламат.
Дзяржаўнік**
Нядаўна апублікаваны раней
малавядомыя факты з жыцця Міхала
Клеафаса Агінскага, 250-я ўгодкі
якога сёлета адзначаліся **Стар. 3**

У плыні вобразаў і сэнсаў
Мастачка, керамістка і паэтэса
Ірына Оркіна нарадзілася ў Мазы-
ры, жыве ў Мюнхене, працуе ў Ма-
скве, а “гліняныя” майстар-класы
праводзіць па ўсім свеце **Стар. 4**

ПАДЗЕЯ

Мацуецца сяброўства

Міністр інфармацыі Лілія Ананіч расказала журналістам пра дружалюбны прыём афіцыйнай дэлегацыі, гасцей з Беларусі на туркменскай зямлі ды сумесныя беларуска-туркменскія планы

Нядаўна, калі ў Туркменістане адзначалася 20-годдзе набыцця краінай статусу нейтральнай дзяржавы, у Ашгабаце з афіцыйным візітам пабываў Прэзідэнт Беларусі Аляксандр Лукашэнка. Ён наведаў Беларуска-туркменскую выставу-кірмаш у “Сяргі Кашгі” (“Выставачны Палац”), новы Алімпійскі гарадок, удзельнічаў у міжнароднай канферэнцыі, якая праводзілася з нагоды свята. У складзе афіцыйнай дэлегацыі была і Міністр інфармацыі Лілія Ананіч. Калі Прэзідэнт Беларусі сумесна з туркменскімі сябрамі аглядаў экспазіцыю выставы-кірмашу, Міністр ля стэнда паліграфпрадукцыі прэзентавала высокім наведнікам кнігу Прэзідэнта Туркменістана Гурбангулы Бердымухамедава “Імя добрае, неўміручае” на беларускай мове. Гэта апавед удзячнага ўнука пра яго дзеда — вясковага настаўніка. Кніга выйшла ў Беларусі паводле выдавец-

кай праграмы Мінінфармацыі. І карэспандэнты газеты “Голас Радзімы” і часопіса “Беларусь. Belarus” тым часам былі ў Ашгабаце, назіралі за ходам падзей на выставе-кірмашы, сустракаліся з супляменнікамі, туркменскімі калегамі. Калі хваляванні на стэндзе Мінінфармацыі ўлягліся, мы папрасілі Міністра падзяліцца ўражаннямі ад знаходжання ў дружалюбнай краіне.

— Лілія Станіславаўна, як вядома, у 2010 годзе было заключана Міжурадавае рамачнае пагадненне аб супрацоўніцтве ў галіне друку і інфармацыі. Ці можна сёння сцвярджаць: яно развіваецца на розных узроўнях, і ёсць ужо і так званыя нізавыя, ініцыятыўныя праекты?

— Сапраўды, любое пагадненне — толькі пачатак працы, і важна не спачываць на добрых намерах. Прыкладу як прыклад ініцыятыўны праект,

Сучасны Ашгабат: белы горад ля падножжа гор Капетдага

Беларусы гасцявалі ў гэтым велічным Выставачным Палацы

якія мы прывезлі. Многія члены беларускай дэлегацыі, ды й не толькі мы, цытуюць фрагменты з спецыяльнага часопіса “Беларусь. Belarus” на рускай мове. Ён падрыхтаваны ў холдынгу “СБ. Беларусь сёння”. У прыватнасці, туркменскім сябрам як сведчанне таго, што ў дружбы нашай моцныя і даўнія карані, я пераклазваю тэкст “Дыні з 44-га года”. У аснове такі факт: адпраўка з Туркменіі ў ваенны час, у верасні 1944-га, эшалона (15

вагонаў!) падарункаў “для працоўных Мінска”, які ўжо быў вызвалены ад ворага. І туркмены, уважліва слухаючы мяне, звяртаюць увагу: гатунак дыні “Тулябі”, а іх было цэлы вагон, ужо як быццам састарэў. А сяброўства нашае, радуемся разам, не старэе! Згадваем словы: брацкая сям’я савецкіх народаў. Радуемся, што цыцло, чалавечнасць у дачыненнях беларусаў з туркменамі ўдалося захаваць, і цяпер яны развіваюцца. → **Стар. 2**

ВЕСТКІ

Эстафету прымае Маладзечна

Кацярына Аляксандрава

Стала вядомай новая культурная сталіца Беларусі

Сёлета гэты быў Брэст. І фотаэкспазіцыя ў брэсцкім Палацы культуры прафсаюзаў расказвае пра яскравыя моманты значных культурных падзей года. Там жа, у Палацы, прайшоў і грандыёзны гала-канцэрт з удзелам больш за 500 артыстаў. Менавіта так, маштабна і запамінальна, завяршаў Брэст 2015 год, на працягу якога горад на Бугам быў Культурнай сталіцай краіны.

Пад час святочнай імпрэзы ўручаліся дыпламы: аўтарам арыгінальных культурных праектаў і мецэнатам. Сярод лаўрэатаў — мастачка Марыя Радзько: за сацыяльны праект “Горад у асобах”, аўтар песні пра Брэст музыкант Павел Харэвіч, дырэктар гарадской бібліятэкі імя А. Пушкіна Святлана Сямашка і яе праект “Паэтычны тралейбус”, арт-дырэктар міжнароднага бард-форуму імя У. Высоцкага Тарас Юркевіч, распрацоўшчык інтэрнэт-сайта “Брэст — культурная сталіца” Алег Голас, рэжысёр першага “Берасцейскага карнавалу” Ігар Горбікаў ды іншыя.

Напрыканцы свята старшыня Брэсцкага гарвыканкама Аляксандр Рагачук сімвалічна перадаў эстафету мэру Маладзечна Аляксандру Яхнаўцу. Менавіта гэты горад Міншчыны будзе Культурнай сталіцай Беларусі ў 2016 годзе.

ДАЛЁКАЕ-БЛІЗКАЕ

Сугучча сэрцаў і слоў

Кастусь Ладуцька

Да Нацыянальнай выставы-кірмашу Беларусі ў Туркменістане беларускі бок падрыхтаваў нямала важкіх медыйных праектаў. Адзін з іх — спецыяльны выпуск газеты “Літаратура і мастацтва”.

Беларускім літаратарам ёсць што расказаць пра даўнія беларуска-туркменскія творчыя сувязі. Шмат нашых паэтаў, празаікаў, публіцыстаў, перакладчыкаў спрычыніліся да біяграфіі Каракумскай старонкі. Згадаем некаторых: Аляксандр Ходзька, Барыс Мікуліч, Аркадзь Марціновіч, Віктар Шымук, Алег Лойка, Янка Сіпакоў, Васіль Ткачоў, Максім Танк... А “ЛіМ” доўжыць новую старонку ў

той гісторыі. У газеце змешчаны новыя пераклады з паэзіі Бердыназара Худайназарава, Керыма Курбанья-песава, Агамурада Атабаева, Агагельды Аланазарава. Перакладчыкі — Мікола Мятліцкі, Юлія Алейчанка, Яна Явіч. Ірына Качаткова пераклала ўрывак з рамана Агагельды Аланазарава “Цюлень”. А які займальны сюжэт! Сышліся, пабраліся шлюбам туркмен-франтавік і нямецкая жанчына... А што далей? Як ішлі па жыцці, як прынялі на радзіме салдата яго абранніцу? Цікава чытаць раман. Магчыма, з часам ён поўнацю прагучыць па-беларуску. Пакуль жа маем толькі ўрывак, пераўвасоблены Ірынай Качатковай. Дарэчы, гэта яе не першы перакладчыцкі зварот да туркменскай прозы: нядаўна “ЛіМ” і часопіс “Полымя” друкавалі яе пера-

клады з прозы маладой пісьменніцы Бягуль Анабаевай.

Дар’я Латышава ў тэксце “У пошуках ідэальнага чытача” расказвае, як Ашгабат, сённяшні дзень Туркменістана, знаёмства з традыцыямі старажытнай старонкі паўплывалі на творчы працэс Алесь Бадака: ягонае апавяданне “Ідэальны чытач” перакладзена ўжо на розныя мовы. Васіль Ткачоў, які жыў і працаваў у Ашгабаце ў 1973-80 гадах, згадвае свае стасункі з далёкім краем, імёны пісьменнікаў-сяброў Азата Рахманава, Агамурада Атабаева. Там і беларусы па нараджэнні, якія пісьменнікамі сталі ў Туркменістане: Мікалай Калінковіч, Міхась Карпенка.

І яшчэ вельмі цікавы факт. У Нацыянальным мастацкім музеі

Журналіст і пісьменнік Алесь Карлюкевіч — госьць Ашгабата

Беларусі захоўваюцца рарытэты туркменскага дэкаратыўна-прыкладнага мастацтва: тканы мяшок турба і ўпрыгожанне на спіну вярблюду. Пра гэта — у артыкуле Марыі Войцік “Быць талісманам”. Вырабы з XIX стагоддзя: музейныя работнікі ведаюць, што такія ўзоры ткацтва здзяйснялі майстрыхі з

плямёнаў салораў і ямудаў. “Зазірнём у Туркменістан” — сустрача Алесі Лапіцкай з туркменскімі студэнтамі, якіх сёння ў Беларусі больш за 9 тысяч. Магчыма, якраз сённяшнія студэнты і выбудуюць новыя масты беларуска-туркменскага пабрацімства? І ў галіне літаратуры і мастацтва — таксама.

Мацуецца сяброўства

(Заканчэнне. Пачатак на стар. 1)

— Які праект беларуска-туркменскага супрацоўніцтва, на ваш погляд, сёння найбольш значны?

— Мяркую, тое многія ведаюць. Учора і на афіцыйным прыёме беларускай дэлегацыі Прэзідэнт Туркменістана нагадаў: у 2017-м будзе завершана рэалізацыя буйнога праекта — будаўніцтва Гарлыкскага горна-абагачальнага камбіната. І што гэта — найбуйнейшыя інвестыцыі краіны, наш сумесны праект, у якога вялікая будучыня. Камбінат, як вядома, будзе працаваць на эканоміку не толькі Туркменістана, але і іншых краін. Так што ў нас ёсць усе падставы ганарыцца нашай краінай, нашымі спецыялістамі, нашым Прэзідэнтам. Як член афіцыйнай дэлегацыі на ўсіх этапах візіту я бачу і адчуваю, наколькі цёпла, паважліва, па-братэрску ставяцца ў Ашгабате да беларусаў: да Прэзідэнта, нашай дэлегацыі, да прамыслоўцаў, аграрнікаў, прадстаўнікам СМІ, культуры... Усоды падкрэсліваецца (а для туркменскіх сяброў гэта важна!), што ў Беларусі — вялікая павага да маральных каштоўнасцяў. Туркмены выбудоўваюць свой нейтралітэт тут — і мы для іх прыклад дзяржавы ў цэнтры Еўропы, якая таксама актыўна ўвасабляе на практыцы палітыку нейтралітэту, добрасуседства, шматвектарнасці.

— Вам пад час перамоваў удалося знайсці паразуменне, кропкі судакранання з туркменскімі калегамі?

— Безумоўна! Я сустракалася з Майсой Язмухамедавай, намесніцай старшыні Кабінета Міністраў: яна вядзе пытанні культуры, СМІ ды друку. У гадзіннай гутарцы пачула і адчула: пазітыўнае, добразычлівае стаўленне да нашай краіны, яе вышэйшага кіраўніцтва ў Туркменістане ўжо выбудована. Мы ўспаміналі сумесную саваецкую гісторыю, у тым ліку і яе трагічныя старонкі. Мая калега не толькі чыноўніца высокага рангу, але і маці дваіх дзяцей, раней узначаль-

Лілія Ананіч дае інтэрв'ю журналістам у Ашгабате

вала Саюз жанчын Туркменістана — і я працую ў Саюзе жанчын Беларусі. Мы па-сяброўску гаварылі, наколькі важнае маральнае выхаванне нашых дзяцей, пра месца прэсы, кніг у гэтай дзяржаўнай справе. І Майса Мірэдаўна шчыра прызналася: мы ўсе ганарымся, што нашых дзяцей вучым у Беларусі. Абмяркоўвалі, як развіваць узаемадзеянне ў гэтай сферы. І як жа гэта каштоўна, знакава: што да нас, у Беларусь, туркменскія маці хочуць адпусціць, накіраваць на вучобу сваіх дзяцей! Прычым надоўга. І яны ведаюць: іх сыны і дочки вернуцца жывымі-здоровымі, адаптаванымі да жыцця ў іншым соцыуме — але маральна не «перапраграмаванымі» на чужы манер, з добрай адукацыяй. Такім матчыным даверам мы можам ганарыцца.

— Да чаго канкрэтна з вашага досведу працы ёсць цікавасць у Туркменістане?

— Удакладню: не проста цікавасць — вялікая зацікаўленасць ёсць! Мы гаварылі пра асобную Праграму супрацоўніцтва: будзем яе распрацоўваць, і ў 2016-м абавязкова падпішам дамову. Як вядома, мы штогод удзельнічаем у кніжных выставах-кірмашах. Скажам, на Мінскую едзе Туркменістан, і нашы

выдаўцы ў верасні да іх прыязджаюць. Іхні праект такі: «Кніга — шлях да супрацоўніцтва і прагрэсу», праходзіць вялікая канферэнцыя. То будзе ўзаемна цікава і карысна развіваць дачыненні. Тут, напрыклад, вялікая ўвага надаецца нацыянальнаму кнігавыданню. Дзяржава падтрымлівае кнігу, за яе кошт папаўняюцца бібліятэкі. І нашы сябры жадаюць, каб і лепшая сусветная кніга была ў іх. Ёсць цікавасць да беларускай класікі. Як вядома, такія творы ў саваецкі час выдаваліся, пісьменнікаў Беларусі чыталі па ўсім Саюзе. Цяпер патрэбныя неразрозненныя намаганні — праграмы дзеянняў, прычым па канкрэтных аўтарах, творах. Якуб Колас, Янка Купала, Максім Багдановіч, Уладзімір Караткевіч... З іх тэкстамі будучы працаваць перакладчыкі.

Другое. Туркменам цікавы досвед падрыхтоўкі ды выдання кніг шрыфтам Брайля. У Туркменістане для таго ёсць тэхналагічныя магчымасці, а досведом мы гатовы дзяліцца. Бо ў рамках Дзяржпраграмы «безбар'ернага асяроддзя выдавецтва «Народная асвета» ўжо выпускае такія кнігі.

Трэцяе. Падрыхтоўка кадраў — таксама ім цікава. На стыку адукацыйнай сістэмы і Мініфармацыі. Скажам, у нас ёсць Паліграфічны

Прывітанне з Туркменістана

каледж, і адукацыйныя праграмы адпрацоўваюцца ў цесным кантакце з паліграфічнымі прадпрыемствамі. Па сутнасці, паліграфічная шэфства над тым адукацыйным напрамкам. І Туркменістан гатовы да нас на вучобу накіроўваць сваіх юнакоў і дзяўчат.

І чацвёртае. Мы гаварылі: варта больш шырока супрацоўнічаць нашым СМІ. Тут ідуць перадачы тэлеканала «Беларусь 24» — прынамсі, я ў гатэлі глядзела. Але толькі «прысутнічаць» — нам ужо мала. Важна, скажам, праз СМІ спрыяць развіццю турызму паміж краінамі. Туркмены зацікаўлены ў тым, каб мы паказвалі іх турпатэнцыял, і гатовыя паказаць наш. Думаю, магчымы ўзаемаабмен. Адправім тэлегрупы, будучы працаваць, рабіць пазнавальныя фільмы. І варта, напрыклад, адзняўшы прыгажосці Беларускай пушчы, паказаць інфраструктуру: аграздзібы, гатэлі, дарогі...

— З кім з вядомых у Туркменістане людзей вы яшчэ сустракаліся?

— Цікавай была ўчарашняя сустрэча з Акджой Нурбердыевай: яна старшыня Меджліса (Парламента) Туркменістана. Яны, дарэчы, з віцэ-прэм'ерам у адзін голас кажуць:

Беларусь — гэта чысціня, лясы, азёры, прыгажосць, працавіты народ, смачныя і карысныя прадукты... Тут ужо ацанілі нашы хлеб, малако, тварог, сыры, мясныя прадукты, ільняныя вырабы. Мяркуючы па словах, даверлівым, дружалюбным тоне размовы з Акджой Таджыеўнай, беларусам удалося заяваць давер, павагу туркменскіх сяброў — і цяпер важна паглыбляць узаемавыгаднае супрацоўніцтва. Дарэчы, мы стварылі краінавы ролік «Беларусь — краіна для жыцця». Ён запушчаны на канале «СТС International», ідзе па ўсім свеце, я і тут яго бачыла. На «Беларусь 24» таксама размесцім, на іншых каналах.

— Лілія Станіславаўна, ці будучы ладзіцца прэс-туры беларускіх журналістаў у Туркменістан? Хочацца бліжэй і глыбей пазнаёміцца з гэтай цудоўнай краінай, яе людзьмі...

— Будучы! Мы і пратое дамовіліся. Туркменскія журналісты да нас прыязджаюць — напрыклад, на форум «Партнёрства ў імя будучыні». Нам цікава, каб і нашы тут пабылі. Мы бачым на прыкладзе асвятлення візіту Прэзідэнта Беларусі, мерапрыемстваў выставы-кірмашу, Дзён беларускай культуры: «наша тэма» тут гучыць і на тэлеканалах, і ў прэсе. І словы «У дыялогу ёсць праціг» на вокладцы спецвыпуску «Беларусь. Belarus» можна ўдакланіць: «У дыялогу ёсць вялікая будучыня». У Ашгабате я адчула: мы не чужыя былі, і нам тут рады. Будзем шукаць магчымасці, каб і ў Туркменістане шырэй разкажам пра дасягненні Беларусі ў прамысловасці, эканоміцы, аграрным і будаўнічым сектары, у спорце і культуры. Бо ўжо вядома, што працаваць у гэтым інфармацыйным полі — гэта як вогнішча падтрымліваць: заўсёды трэба падкладваць новыя дровынавіны. І я ўпэўнена, што цёплы агонь беларуска-туркменскага сяброўства дзякуючы нашым агульным намаганням будзе ўсё больш разгарацца.

Іван і Валянціна Ждановічы, Ашгабат — Мінск

ЯК СПРАВЫ, ДЫЯСПАРА?

Словы родныя, што душы саграваюць

Памяць пра пісьменніка Уладзіміра Караткевіча, у якога сёлета 85-я ўгодкі, ушанувалі ў Беларускай суполцы Ліепаі «Мара»

Часам кажуць, што слова — сагравае. І гэта сапраўды так! Калі мы праводзілі творчую вечарыну, за акном бушаваў снежаньскі вечер, раскідваючы халодныя струмені дажджу. А ва ўтульнай зале — жоўтыя хрызантэмы, нібы сонейкі. І вельмі сагравалі душу словы: добрыя, пранікнёныя, праўдзівыя. Гучалі словы роднай мовы, паэтычныя радкі Уладзіміра Караткевіча. Больш за дзве гадзіны доўжылася наша сустрэча з творчасцю паэта, пісьменніка, драматурга, сцэнарыста і проста цікавага чалавека.

Пэўна, многім ён больш вядомы як празаік. Гэта ягонае «Дзікае паліванне караля Стаха» ведаюць у розных краінах, у тым ліку і дзякуючы эканізацыі рамана. А «Каласы пад сярпом тваім» ураджаюць панарамай гістарычных падзей. Гэта яго «Чазенію», паэму ў прозе, помню з юнацтва. А Караткевіча-

паэта адкрыла для сябе толькі ў Латвіі. Памятаю, калі рыхтаваліся да 10-годдзя гурта беларускай песні «Паўлінка», то ў нэце было па-ведамленне: Караткевічу — 70. Сярод твораў знайшла і своеасаблівы гімн беларусаў замежжа — верш «Дзе мой край?». Ён пакладзены на музыку. І так хацелася мне пачуць яго ў выкананні «Паўлінкі»! Ды маё жаданне ў 2000-м не збылося. Былі меркаванні: не варта, маўляў, на свяце гурта чытаць са сцэны «лекцыю пра Караткевіча». Але ж можна, падаецца мне, зрабіць усё прыгожа, творча, крэатыўна! Духоўная спадчына Уладзіміра Караткевіча вельмі багатая — хоць штотомся да яе звяртайся, і тое заўсёды будзе да месца.

Усе, хто прыйшоў на снежаньскую сустрэчу з творчасцю Уладзіміра Караткевіча, з радасцю адкрывалі для сябе яго непаўторны свет. Вялікі дзякуй актывістам суполкі «Мара» Любові Дурневай: падрыхтавала цікавы відэа- і літаратурны матэрыял. Дзякуй яе мужу Алегу — за тэхнічную пад-

Удзельніцы вечарыны ў гонар Уладзіміра Караткевіча ў Ліепаі

трымку. У зале гучалі вершы, песні на словы юбіляра ў выкананні вядомых спевакоў. Родныя вобразы сагравалі душы, давалі ход высокім думкам... Дарэчы, жыццёвы шлях творцы, як вядома, не быў усыпаны ружамі. Ён не стаў членам Саюза пісьменнікаў Беларусі, былі перашкоды на шляху твораў да чытача. З часам, аднак, усё стала на свае месцы, і слава знайшла пісьменніка,

якога сёння можна назваць рыцарам і слоугою Бацькаўшчыны.

...На наступную раніцу мяне зноў сустрэў на вуліцы прамозлы вечер, пасмурна-дажджлівы дзень. Вакол — шэра і холадна, аднак на душы — светла і радасна. Жыла ўспамінамі пра сустрэчу з вялікім майстрам слова. Парадавалася, што мы, беларусы Ліепаі, стварылі творчы гурт «Пралеска»,

дзе кожны не толькі сам любіць і цэніць роднае слова, але і гатовы раскрываць ягоную прыгажосць іншым. Мяркую, падобныя сустрэчы са знакамітымі людзьмі Бацькаўшчыны, іх творчасцю «Пралеска» прадоўжыць і ў новым годзе. Згадваю і такі прыемны момант: на вечарыне гучаў прыгожы верш актывісткі «Пралескі» Ганны Дзюбянавай, прысвечаны Уладзіміру Караткевічу, напісаны да яго 85-годдзя. Значыць, ёсць і на латвійскай зямлі прадаўжальнікі яго справы. Дарэчы, па выніках нядаўняга Конкурсу творчых работ, які праводзіў Саюз беларусаў Латвіі, Ганна Дзюбянава ўшанавана дыпламам Міністэрства культуры Беларусі ды Рэспубліканскага цэнтра нацыянальных культур. Мы павіншавалі супляменніцу. Няхай і надалей не пакідае Ганну паэтычнае натхненне, пішучы вершы пра нашу Радзіму, родныя куточки Беларусі, якія ёсць у кожнага з нас і заўсёды клічуць да сябе.

Валянціна Грыбоўская, г. Ліепаја, Латвія

ПОВЯЗЬ ЧАСОЎ

Палітык. Дыпламат. Дзяржаўнік

Нядаўна апублікаваны раней малавядомыя факты з жыцця Міхала Клеафаса Агінскага, 250-я ўгодкі якога сёлета адзначаліся

Адам Мальдзіс

За мроівам гадоў губляюцца абрысы мінулага, аднак дзякуючы ўдумлівым даследчыкам ёсць магчымасць у нас лепш яго разгледзець, нават пазбаўляцца ад старых догмаў. Вось і ў гэтых нагатах падаецца новы погляд на ЮНЕСКАўскага юбіляра. Самы час тое зрабіць: Міжнароднай канферэнцыяй у Маладзечне і выхадам у перакладзе з літоўскай мовы каштоўнай манаграфіі Рамуне Шмігельскае-Стукене паспяхова завяршаецца Год Агінскага.

Нагадаю, першая канферэнцыя, прысвечаная Міхалу Клеафасу Агінскаму як сёлетняму юбіляру ЮНЕСКА, прайшла ў Мінску, другая — у Залессі Смаргонскага раёна, дзе ён з перапынкамі жыў каля 20 гадоў. А форум “Культурная спадчына роду Агінскіх і яе значэнне для сучаснага развіцця грамадства” з удзелам даследчыкаў з Беларусі, Літвы і Расіі прайшоў у Маладзечне, дзе ўзвышаецца помнік юбіляру, дзейнічае музычны каледж яго імя. А дырэктар каледжа — Рыгор Сарока, старшыня праўлення мясцовага Дабрачыннага фонду “Спадчына Міхала Клеафаса Агінскага”, ён і арганізаваў Міжнародную навукова-практычную канферэнцыю. Паводле праграмы як супрацоўнік газеты “Голас Радзімы” я выступіў на яе пленарным пасяджэнні з дакладам “Найпершыя беларуска-літоўскі Еўрапейсц”.

Пераказваць тое выступленне, даклады іншых удзельнікаў, а іх было каля 50, не буду: спадзяюся, у выдавецтве “Чатыры чвэрці”, дзе выйшлі “Мемуары” Агінскага на рускай мове і кніга яго нашчадка Андэя Залускага (Вялікабрытанія), пабачаць свет і матэрыялы канферэнцыі. Назаву даследчыкаў, чые выступы выклікалі найбольшую цікавасць або мелі працяг. Масквіч Юльян Бельскі выступіў з дакладам “Вобраз князя Міхала Клеафаса Агінскага ў рускай і польскай паэзіі” ды прыемна здзівіў прысутных добрым валоданнем беларускай мовай. Прафесары мінскіх вуну музыказнавец Вольга Дадзімава і культуролаг Аляксандр Смолік дапамаглі прысутным лепш асэнсаваць ролю юбіляра ў “мастацкім свеце Беларусі” ды паўсядзённае жыццё Агінскіх у Залессі ў асвятленні іх лагойскага гасця графа Канстанціна Тышкевіча. Вядомыя дыпламаты Пётр Краўчанка і Уладзімір Шчасны расказалі пра невядомыя лісты аўтара паланэза “Развітанне з Радзімай” і ролю ЮНЕСКА ў падрыхтоўцы да 250-годдзя М.-К.Агінскага.

Прыехалі ў Маладзечна і літоўскія даследчыкі. Дырэктар Рэтаваўскага музея гісторыі ды культуры Агінскіх і старшыня Міжнароднага грамадскага савета па адраджэнні ды папулярызацыі спадчыны М.-К.

Агінскага Вітас Руткаўскас, загадчыца аддзела рэдкіх выданняў Бібліятэкі імя Урублеўскіх Літоўскай акадэміі навук Дайва Нарбуцене і дырэктар Нацыянальнага мастацкага музея Чурлёніса Освальдас Даўгеліс паведамлілі пра вынікі работы музея ў Рэтавае, дзяржаўных і прыватных калекцыях рукапісаў і карцін Агінскіх у Вільнюсе і Каўнасе. Найбольшае ўражанне на мяне ды калег зрабіў даклад літоўскага гісторыка Рамуне Шмігельскае-Стукене “За кулісамі палітычнага жыцця: перамогі і няўдачы прыватнага жыцця Міхала Клеафаса Агінскага”. Даследчыцы ўдалося знайсці ў Вільнюсе яго завяшчанне, датаванае 1818 годам! У ім уся маёмасць на выпадок смерці дзеліцца пароўну паміж двума сынамі ад першага шлюбу і чатырма дзецьмі ад другога. Так што ставім пад сумненне перабольшанні ці плёткі, запусчаныя зласлівым мемуарыстам С. Мараўскім, у якія і сам я раней верыў, “рэабілітуем” як Ізабелу Лясоцкую і Марыю Неры, так і самога Міхала Клеафаса, інакш асэнсоўваем некаторыя яго важныя ўчынкi.

А ўсяго праз месяц пасля тае канферэнцыі (бываюць жа чуды!) пабачыў я прывабна выдадзеную ў новым мінскім выдавецтве “Научный мир” кніжку той жа даследчыцы “Міхал Клеафас Агінскі: палітык, дыпламат, міністр” у перакладзе з літоўскай на рускую мову Тацяны Цімчанкі. Аўтар прадмовы, вя-

ад сябе, не раз ставіліся пад сумненне. У гэтым сэнсе Агінскі сёння становіцца для нас постацю гістарычнай, прадвеснікам нашага дзяржаўнасці, якая ў завершаным выглядзе прыйшла да беларусаў амаль на два стагоддзі пазней. Прынамсі так я разумею словы ў назве маладзечанскай канферэнцыі пра яе значэнне “для сучаснага развіцця грамадства”.

Ва “Уводзінах” да кнігі тую ж думку развівае і сама аўтарка, бачачы тры этапы ў спасціжэнні сутнасці Агінскага. На першым беларуска С. Немагай, літоўка Д. Кяўляйкіце, паляк А. Новак-Рамановіч, рускі І. Бэлза (дабаўлю сюды і сябе, аўтара гэтых радоў) бачылі ў Агінскім пераважна кампазітара, на другім (беларус С. Верамейчык, англічанін А. Залускі) — яшчэ і таленавітага празаіка-мемуарыста. І вось Р. Шмігельскае-Стукене, выкарыстаўшы віленскія, гаагскія, варшаўскія, маскоўскія архівы (да прыкладу, перапіску Агінскага з апошнім каралём Рэчы Паспалітай, урадэжцам Беларусі Станіславам Аўгустам Панятоўскім), атрымала дастагкова аргументаў, каб у характарыстыцы Агінскага на першае месца паставіць словы “палітык”, “ды-

Пашпарт, выдадзены М.-К. Агінскаму ў ліпені 1802 года

домы беларускі гісторык Андрэй Мацук вызначае яе выключнае значэнне такімі словамі: “Кніга Рамуне Шмігельскае-Стукене дазваляе разбурць стэрэатып, калі Міхал Клеафас Агінскі бачыцца нам толькі як кампазітар, аўтар выдатнага паланэза. Бо мэта кнігі — прадставіць яго “як дзяржаўнага дзеяча, палітыка і дыпламата, пры тым свядома не паглыбляючыся ў дзейнасць М.-К. Агінскага як кампазітара, шырока раскрытую ў гістарыяграфіі”. Памяць менавіта пра такога суайчынніка, лічыць аўтар прадмовы, “у першую чаргу важная для народаў Літвы і Беларусі”, чыя дзяржаўнасць, права на яе, дададзім

пламат”, “дзяржаўнік”. Прытым дэмакратычны, смелы. Аказваецца, у “падрыхтаваным М.-К. Агінскім у 1811 г. праекце Канстытуцыі Вялікага Княства Літоўскага было прадугледжана паступовае вызваленне сялян, а магчымасць палітычнага прадстаўніцтва сялянства абмяркоўвалася на сейміку дваран Віленскай губерні ў 1817 г.” (пад кіраўніцтвам той самай асобы).

Найбольш самастойнымі, насычанымі новымі фактамі, узятымі з архіваў, мне бачацца другі ды трэці раздзелы манаграфіі: “Камісар Бюджэтнай камісіі Вялікага княства Літоўскага” і “Паміж Варшавы, Гаагай і Лонданам. Дыпламатычная місія ў

кантэксце геапалітычных пераменаў”. Пераказваць іх тут няма сэнсу, раю зацікаўленым набыць манаграфію ў мінскім “Кніжным салоне”. А ў раздзеле “Час палітычных кампрамісаў і рашэнняў” разказваецца пра напружаную дзейнасць Агінскага ў час самага трагічнага для нашага народа Гродзенскага сейма 1793 года. Міхал Клеафас удзельнічаў у складанні вымушанай дамовы з Расіяй. За тое яго потым папракалі ў здрадніцтве — а ён жа быў проста рэалістам. Імкнуўся, напрыклад, ураўняць у правах Польшчу і ВКЛ хаця б па колькасці ваяводстваў (дзесяць на дзесяць), напружана працаваў над законам “Пра абмежаванні раскошы”, які зніжаў заробкі высокім чыноўнікам на 25 працэнтаў, абавязваў купляць толькі мясцовае, забараняў увозіць і ўжываць дарагое французскае віно, але падтрымліваў вывазку драўніны для вырабу за мяжой мэблі. Устанаўліваліся больш справядлівыя суадносіны пры абмене грошай. Усе такія і падобныя рэформы заклікалася праводзіць дзея таго, каб той, “хто мае менш”, ахоўваўся “сілаю закона, каб мог ён пражыць на свае даходы”.

А праз год, у час Касцюшкаўскага паўстання, Агінскі зноў дзейнічаў на беларуска-літоўскіх землях. Тады яго выкарыстоўвалі ў Вільні для супакоення натоўпу. Ён зноў паказаў сябе як палітык, “здольны згуртаваць народы. Як вопытны ваю правёў агрды, прытым часткова з узброеных пікамі ды выпрамленымі косамі сялян, на ўсход, да Валожына ды Івянца, і на поўнач, да Браслава і Дзвіны, не пашкадаваўшы на паходы сваіх і жончых грошай”. Даведаўшыся пра падзеі на беларуска-літоўскіх землях, кіраўнік паўстання Тадэвуш Касцюшка прызнаў: “Грамадзянін Агінскі, які сваю экспедыцыю так паспяхова завяршыў, заслужыў на падзяку народа, якую ад імя апошняга яму і абвешчаю”.

Шлях палітычнай і дыпламатычнай дзейнасці, гаворыцца ў канцы манаграфіі літоўскай даследчыцы, “раскрывае новае аблічча Міхала Клеафаса Агінскага — актыўнага і паспяховага дзеяча”.

ПРАЕКТЫ

Лепш адзін раз пабачыць...

Кацярына Мядзведская

Перасоўная выстава “Беларусь і беларусы” дэталева і вобразна расказвае пра Бацькаўшчыну

Ёмістым і шматгранным назваў міністр культуры Беларусі Барыс Святлоўновы праект Нацыянальнага гістарычнага музея: перасоўную выставу “Беларусь і беларусы”. Сапраўды, вельмі змястоўная атрымалася экспазіцыя. Яе стваральнікі змаглі не толькі дэталева і дасціпна расказаць пра мінулае і сучаснасць Бацькаўшчыны, культуру і традыцыі, кухню і спартыўныя дасягненні беларусаў, але і падкрэсліць яе ўнікальнасць. На прэзентацыю айчынай гісторыі ды культуры за мяжой і разлічана выстава. У ёй 10 чатырохбаковых модуляў, якія лёгка трансфармуюцца, могуць спалучацца. Выставу можна выкарыстоўваць як у спрошчаным варыянце — тэматычным, так і дадаваць да яе новыя матэрыялы.

Экспазіцыя люструе гісторыю краіны: ад першабытна-абшчыннага ладу да нашых дзён. На прэзентацыі дырэктар Гістарычнага музея Алег Рыжкоў казаў: “Шмат інфармацыі змясцілі пра культуру: мову, літаратуру, музыку, тэатральнае мастацтва, нацыянальны касцюм, арнамент... І ў цэнтры кожнай тэмы,

Зручныя модулі выставы

што б гэта ні было — чалавек”. Пры стварэнні экспазіцыі фатаграфіі былі ўзяты з фонду Гістарычнага музея, з архіваў БелТА, Мастацкага музея, Мемарыяльнага комплексу “Брэсцкая крэпасць-герой”. Да працы далучыліся і вядомыя фатографы Сяргей Плыткewіч, Алег Лукашewіч і Аляксандр Аляксееў.

Па словах Алега Рыжкова, выстава — цікавы наглядны дапаможнік, дзякуючы якому кожны зможа лепш зразумець нашу краіну. Анатацыі да фота зроблены на беларускай і англійскай мовах, а пры неабходнасці іх можна перакласці на любую іншую.

Плануецца, што выстава будзе выкарыстоўвацца на міжнародных форумах у Беларусі, прэзентавацца за мяжой. А першымі краінамі, у якія паедзе экспазіцыя “Беларусь і беларусы”, стануць Казахстан і Літва. У хуткім часе прэзентацыя выставы пройдзе і ў МЗС Беларусі, пасля чаго будзе складзены план яе “гастралівання”.

Ад рэдакцыі. Падаецца нам, што з часам будзе варта стварыць і камплекты з трох-чатырох дзясяткаў тэматычных плакатаў. Тады можна будзе і праз беларускія суполкі замежжа больш грунтоўна прэзентаваць матэрыялы пра Беларусь па ўсім свеце.

СУСТРЭЧЫ

Уплыні вобразаў і сэнсаў

Мастачка, керамістка і паэтэса Ірына Оркіна нарадзілася ў Мазыры, жыве ў Мюнхене, працуе ў Маскве, а “гліняныя” майстар-класы праводзіць па ўсім свеце

Кацярына Мядзведская

Што такое “вершаграфіка”, пра жыццё на Далёкім Усходзе, “агонь і ваду” ў сваім жыцці яскрава, з гумарам раскавала Ірына Оркіна на творчай вечарыне ў Дзяржынскай цэнтральнай раённай бібліятэцы. Сустрэчу наладзіў пазаштатны аўтар “ГР”, стрыечны брат мастачкі Лявон Целеш: ён жыхар Дзяржынска, што кіламетраў за 30 ад Мінска. Казаў: “Прыязджайце — не пашкадуецце!”. Талент Ірыны і ў тым, што ўмее лёгка, з жартамі раскаваць пра складаныя рэчы. Спавядае постмадэрнісцкі шлях у мастацтве: вершы піша філасофскія, у яе жывапісе і скульптуры шмат асацыятыўнасці. А ў жыцці гэта проста, высёлы, пазітыўны і вельмі цікавы чалавек.

Ірына Арсенцьеўна родам з Мазыра, з гомельскага Палесся. І хоць у пяць гадоў яна з бацькамі пераехала ў Падмаскоўе, ды лічыць родным той горад і Радзімай — Беларусь. Штогод бывае ў Мазыры, наведвае бацьку, якому ўжо за 90. На вечарыне з пяшчотай згадала і дзядулю Васіля, які першым заўважыў таленты ўнучкі, называў яе жартоўна: “хітэктар”. У дзяцінстве шмат малявала, будавала “домікі” з запалак, палацы са снегу. Захапленні вялі ў прафесію: закончыла Абрамцаўскае мастацка-прамысловае вучылішча, сябар Саюза мастакоў Расіі, Міжнароднай асацыяцыі выяўленчага мастацтва.

Важны этап яе жыцця — Далёкі Усход. “Калі хлопца ці муж абячае: з табой — хоць на край свету — асцерагайся, — папярэджвала Ірына дзядуцат у Дзяржынску. — Можна ж там і апынуцца, а потым муж вернецца, а вы — застаўцеся”. Па

Ірына Оркіна (стаіць за хлопчыкам) з землякамі на творчай сустрэчы ў Дзяржынску

размеркаванні Ірына з мужам паехала ў Хабараўск, на Завод мастацкай керамікі. Працавала мастаком, пасля кіравала эксперыментальнай групай, стала галоўным мастаком Аб’яднання народных промыслаў Хабараўскага краю. “Хабараўская вобласць большая за Беларусь, — згадвае. — А я ездзіла ў экспедыцыі, наладжвала працу майстроў: вышывальшчыцы, раз’бяры па дрэву, камені, косці. І пяшчом хадзіла па тайзе, і на самалётах лятала, і на лодках плавала. Усяго хапала: і танула, і гарэла...” Пасля тых вандровак, знаёмстваў з майстрамі-самародкамі, звышнапружанняў, прызнаецца Ірына, вельмі хораша працуецца. Вобразаў шмат, яны пераўтвараюцца ў скульптурныя кампазіцыі, словы складваюцца ў вершы, рукі — нібы самі сабой выдудць лініі на палатне... “Сюжэты, вобразы для працы —

заўсёды з жыцця, — гаворыць мастачка. — Нібы губка я ўпітваю тое, што бачу і чую. Пасля нараджаюцца ці то вершы, ці то карціны, ці то керамічныя вырабы”. Праца ў мастацкім шмат, ідэй — яшчэ больш. Гэта майстрыха, падалося мне, здольная здзіўляць, у яе фантазы ідэй. Беларуская застаецца керамісткай, аднак у 90-я пачала пісаць вершы, цікавіцца графікай. Бывае, малюнак з гліны кладзецца на паперу, прымае паэтычнае афармленне. Яна гэта называе “вершаграфікай” і просіць: “Не шукайце імбаў і харэяў — лавіце вобразы і сэнсы”. Яе вершы глыбокія, там у некалькіх радках — цэлы свет. Многія з паэтычных твораў Ірыны Оркінай ёсць у інтэрнэце, на www.stihi.ru і www.proza.ru. Ды ў любой творчасці яна прыхільніца вечных каштоўнасцяў: Каханія, Нараджэння, Прыгажосці. А працы

яе цікавыя і знаўцам мастацтва, і аматарам. Карціны і скульптурныя кампазіцыі набываюць калекцыянеры з розных краін. Персанальныя выставы праходзілі ў музеях і карцінных галерэях Хабараўска, Уладзівастока, Находкі, Масквы, Санкт-Пецярбурга, а таксама ў Японіі, ЗША, Францыі.

Цяпер зямлячка рытуе выставу “касмічных” работ у Германіі, дзе жыве з другім мужам, там жа яе сын і дачка. А малюнку і кампазіцыі навучае студэнтаў у alma mater — Абрамцаўскім мастацка-прамысловым каледжы імя В. Васняцова. І ў адной з прыватных школ Масквы вядзе “заняткі з глінай”. І ў розных краінах час ад часу праводзіць майстар-класы “Скульптура асацыяцыі”, а для дзяцей — “Паліто, якое ідзе ў госці”. Пры тым вучыць людзей працяўляць эмоцыі, аддаваць негатывную энергію

гліне, а ўзамен атрымліваць радасць, упэўненасць, добры настрой. Перад паездкай у Беларусь майстар дзялілася сакрэтамі прафесіі з жыхарамі Якуцка, Паўднёва-Сахалінска. Увогуле ж дарыць радасць — яе жыццёвае крэда. 12 год дзякуючы Ірыне і створанай ёй творчай групе “Другі” ў Хабараўску праводзіўся День ганчара. “На Далёкім Усходзе жыве шмат беларусаў, украінцаў, — згадала зямлячка. — Для ўсіх там гэтых славян мы і ладзілі свята, вучылі жадаючых працаваць за ганчарным кругам, дарылі вырабы з гліны”. День ганчара праходзіў у розных гарадах краю. Людзі яго палюбілі, чакалі ды лічылі сапраўды народным. Калі Оркіна пераехала ў Маскву, свята на некаторы час знікла, а потым аднавілася, ладзіць яго Хабараўскі Дом культуры.

Ёсць у мазыранкі задумы, як стаць бліжэй да Бацькаўшчыны. Марыць правесці выставу ў Мінску, які падаўся ёй прыгожым, сучасным і вельмі творчым. Да 30-й гадавіны аварыі на Чарнобыльскай АЭС Ірына хацела б зрабіць экспазіцыю сваіх фотаздымкаў з вёскі Цешкаў, роднай вёскі дзедка — гэта пацяпелы ад аварыі Нараўлянскі раён. “Фотаздымкі зроблены гадоў дзесяць таму, — гаворыць яна. — Сёлета хацелі з мужам зноў трапіць туды — не змаглі, бо наведванне тэрыторыі забаронена пасля сёлетніх пажараў у прылеглых да АЭС лясах Украіны. Так што здымкі ўжо “гістарычна-каштоўныя”. Вельмі хочацца Ірыне вывучыць беларускую мову: такой мілагучнай падалася яна этнічнай беларусцы. “Цуд! Цуд!”, — паўтараў яе муж Ханс, ходзячы па вячэрніх вуліцах Дзяржынска. “Цудоўна — значыць “чудесно”, — лёгка лавіла пагаемныя сэнсы новых для яе, ды такіх родных словаў Ірына...

АСОБЫ

Акадэмік з вёскі Вялікая Уса

Людміла Малей

Разнастайнымі былі жыццёвыя інтарэсы народнага пісьменніка Беларусі, вучонага Пятра Глебкі

Сёлета адзначалі 110-я ўгодкі пісьменніка. Адна з цікавых імпрэз праходзіла ў Цэнтральнай навуковай бібліятэцы імя Якуба Коласа НАН Беларусі. Назву “І краскі, і словы завіў у вянок...”, што створана паводле кніжнай калекцыі, асабістага архіва Пятра Глебкі. Прэзентаваўся і каталог “Бібліятэка акадэміка П.Ф. Глебкі (1905—1969)”. Пісьменнік. Перакладчык. Драматург. Вучоны. Грамадскі і культурны дзеяч. А што галоўнае? Кола інтарэсаў Пятра Фёдаравіча было шырокім. Не выпадкова і вобраз шыпшыны ўпрыгожваў імпрэзу. “Шыпшына” (1927) — так паэт называў першы зборнік, кветка стала яго мастацкай эмблемай, набыла сэнс сімвала Беларусі. Артыст Валеры Шушкевіч прачытаў вершы са зборніка. Між тым паэт напісаў і лібрэта да оперы “Лясное возера”, вершаваную драму “Святло з Усходу”, друкаваў літаратурна-крытычныя і публіцыстычныя артыкулы, быў выдатным перакладчыкам. Тонка адчуваў і разумееў слова, перакладаў Аляксандра Пушкіна, Мікалая Някрасава, Тараса Шаўчэнку, Адама Міцкевіча, Дж. Байрана ды іншых класікаў. Шмат зрабіў і для развіцця навукі:

з яго ініцыятывы, напрыклад, стварыўся Інстытут мастацтвазнаўства, этнаграфіі ды фальклору пры Аддзяленні грамадскіх навук АН БССР. А яшчэ Пятро Глебка быў бібліяфілам. Любіў і шанаваў кнігу, сабраў адну з лепшых пісьменніцкіх бібліятэк таго часу. Кнігі перажылі вайну і верна служылі гаспадару. Яшчэ пры жыцці ён вырашыў перадаць кнігазбор бібліятэцы Акадэміі навук. Там жа зберагаюцца архіў, створаны мемарыяльны пакой акадэміка. У “Бібліятэцы Пятра Глебкі” цяпер 3867 экзэмпляраў выданняў на розных мовах, многія кнігі — з дарчымі надпісамі. Загадчык аддзела рэдкіх кніг і рукапісаў Аляксандр Стэфановіч прэзентаваў каталог “Бібліятэка акадэміка П. Ф. Глебкі (1905 — 1969)”. Многія з кніг там пазначаны

экслібрывам Міколы Купавы, мастак на вечарыне распавёў пра сэнсавыя і кампазіцыйныя асаблівасці свайго твора. На выставе можна знайсці шмат сведчанняў пра сяброўства і супрацоўніцтва Пятра Глебкі з рознымі вядомымі людзьмі. Дачка пісьменніка, Ларыса Пятроўна, падзялілася ўспамінамі, падарыла кнігі бібліятэцы, прапанавала ўстанавіць мемарыяльную дошку на будынку Інстытута мастацтвазнаўства, этнаграфіі ды фальклору НАН Беларусі: там у 1957-69 гадах працаваў яе бацька. Імя Пятра Глебкі прысвоена Літвянскай школе Уздзенскага раёна, яго імем названа вуліца ў Мінску, ёсць мемарыяльная дошка на доме, дзе жыў акадэмік. За заслугі перад Радзімай ён быў ушанаваны ордэнам

Леніна ды іншымі, медалямі, ганаровымі граматамі. Хлопчык, які нарадзіўся ў сялянскай сям’і (яго малая радзіма — вёска Вялікая Уса цяперашняга Уздзенскага раёна Міншчыны), дзякуючы таленту і працавітасці стаў вядомым пісьменнікам, вучоным, а ў 1957-м і акадэмікам НАН Беларусі. Чатыры разы прымаў удзел у рабоце сесій Генасамблеі ААН, не раз уздымаў голас у абарону міру, памятаючы пра вайну, у якой прымаў удзел. Тыя, хто асабіста

ведаў Пятра Фёдаравіча і яго сям’ю, адзначалі вялікую эрудыцыю, навуковую кампетэнтнасць Пятра Глебкі, што спалучаліся з глыбіннай народнай мудрасцю, умением ствараць вакол сябе атмасферу добразычлівасці, паразумення. Намеснік дырэктара па навуковай рабоце Інстытута мовы і літаратуры імя Якуба Коласа і Янкі Купалы НАН Беларусі Сяргей Гаранін адзначыў: гэта быў чалавек унікальнага лёсу, які пражыў багатае на падзеі жыццё.

Заснавальнік:

Установа Адміністрацыі Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь «Рэдакцыя газеты «Совetskая Беларуссия»». Вул. Б. Хмяльніцкага, 10*, 220013, Мінск

Рэдактар

Віктар Міхайлавіч Харкоў
Адрас рэдакцыі:
пр. Незалежнасці, 44, Мінск, 220005

Рэгістрацыйнае пасведчанне № 61.

Выдадзена 2 сакавіка 2009 г. Міністэрствам інфармацыі Рэспублікі Беларусь
Бюро па рэкламе:
Тэл. +375 17 290 60 11

Тэлефон рэдакцыі:

+375 17 288 17 82;
факс: +375 17 290 68 31
E-mail: golas_radzimy@tut.by

Аб’ём выдання: 1 друк. арк.

Тыраж: 1930, Заказ: 1920
Выходзіць 1 раз на тыдзень
Газета надрукавана на Рэспубліканскім унітарным прадпрыемстве «Выдавецтва «Беларускі Дом друку». ЛП №02330/106 ад 30.04.2004. Праспект Незалежнасці, 79, 220013, Мінск

Час падпісання ў друку: 20.10

Выходзіць 1 раз на тыдзень
Пазицыі рэдакцыі і аўтараў, матэрыялы якіх друкуюцца на старонках «Голасу Радзімы», могуць не супадаць.

© «Голас Радзімы», 2015